

Ārlietu ministra Edgara Rinkēviča uzruna Saeimas ārpolitikas debatēs 2013. gada 24. janvārī

Publicēts: 24.01.2013.

Ziņas

Augsti godātais Valsts prezidenta kungs, cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze, Saeimas prezidija locekļi, cienījamās deputātes un godātie deputāti, ministri, ekselences!

Esmu priecīgs un pagodināts šodien jūs uzrunāt kārtējās ārpolitiskajās debatēs. Šis gads mums visiem ir īpaši nozīmīgs ar to, ka svīnam Latvijas valsts dibināšanas deviņdesmit piekto gadadienu, tādēļ es īpaši gribētu uzsvērt Latvijas diplomātu ieguldījumu Latvijas valstiskuma starptautiskajā atziņā. Bez mūsu diplomātu pašreizējā, mērķtiecīga un prasmīga darba Latvija uz pasaules politiskās kartes nebūtu parādījusies. Vēlos īpaši pieminēt tos Latvijas diplomātus, kuru dzīvības, strādājot Latvijas labā, laupīja brutāli un represīvi režīmi. Daži no viņiem savukārt bija spiesti doties trimdā, taču arī tur esot viņos neizdzisa cerība un degsme radīt brīvu un demokrātisku Latviju.

Arī šodien Latvijas diplomāti velta visus spēkus, lai aizstāvētu Latvijas valsts un tās piederīgo intereses katrā pasaules nostūrī, par ko vēlos izteikt viņiem vislielāko atzinību.

Godātie deputāti!

2013.gads būs darbīgs un dinamisks Latvijas ārpolitikā. To nosaka starptautiskās aktualitātes, kā arī Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē tuvošanās un izšķiršanās par Latvijas pievienošanos vienotajai Eiropas valūtai – eiro.

Kā plānots, pagājušajā gadā Latvijas ārpolitika koncentrējās uz vairāku prioritāšu sasniegšanu. Pirmkārt, Latvijas vietu Eiropas Savienības sadarbības centrā, tā saucamajā, kodolā. Otrkārt, valsts interesēm izdevīgiem nosacījumiem sarunās par Eiropas Savienības 2014.–2020.gada budžetu. Treškārt, ārējo ekonomisko attiecību veidošanu ar trešajām valstīm. Ceturtkārt, gatavošanos Eiropas Savienības prezidentūrai. Piektkārt, ārējās drošības stiprināšanu, kā arī Latvijai labvēlīgu lēmumu panākšanu NATO Čikāgas samitā.

Godātie kolēģi!

Pagājušais gads Eiropai ir bijis pakāpeniskas stabilizācijas gads. Un man ir patīams gandarījums, ka Latvija ir bijusi šīs stabilizācijas procesu aktīva dalībniece, spējot atrast spēku pieņemt atbildīgus, izsvērtus un smagus lēmumus gan Eiropas, gan „pašu mājas” sakārtošanā.

Valdība koordinēti roku rokā ar parlamentu un nevalstiskajām organizācijām strādāja pie Latvijai labvēlīgu nosacījumu panākšanas ES daudzgadu budžetā 2014.-2020.gadam kohēzijas un tiešo maksājumu jomā. Mēs turpināsim intensīvi strādāt, lai panāktu Latvijai iespējami labāko sarunu iznākumu šogad. Šo interešu aizstāvībā es kā ārlietu ministrs pielikšu visas pūles. Vienlaikus aicinu mūsu rīku arsenālā lietošanas gatavībā turēt ikvienu instrumentu, ieskaitot budžeta neatbalstīšanu, ja tas būs tiešā pretrunā ar mūsu interesēm.

Godātie deputāti!

Domāju, ka vēl nekad ārējo ekonomisko sakaru veicināšana nav bijusi tik augstu Ārlietu ministrijas darba kārtībā. Ārlietu ministrijas darbība koncentrējās šādos virzienos – pirmkārt, jaunu tirgu apguve visos piecos kontinentos. Otrkārt, Latvijas interešu aizstāvība saistībā ar Eiropas Savienības ekonomiskajām sankcijām. Šeit mēs runājam par Baltkrieviju. Ievērojot Eiropas Savienības kopīgos principus, svarīgi bija neradīt kaitējumu Latvijas ekonomikai. Mums tas izdevās. Treškārt, uzlabojām līgumtiesisko bāzi, lai

aktivizētu ekonomisko sadarbību, piemēram, tika ratificēta Latvijas – Krievijas dubultnodokļu konvencija, spēkā stājās atvieglotās robežšķērsošanas režīms ar Baltkrieviju. Ceturtkārt, Ārlietu ministrija sadarbībā ar citām valdības institūcijām aktīvi lobēja mūsu valsts intereses, lai pievienotos Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijai ESAO jeb angliskajā versijā – OECD. Dalība šajā institūcijā sniedz papildus iespējas mūsu ekonomikas attīstībai, uzlabojot valsts kredītreitingu un investīciju vidi, kā arī iespēju pārņemt attīstīto valstu pieredzi konkurētspējas uzlabošanā izglītības, veselības, finanšu un likumdošanas jomās.

Godātie deputāti!

Aizgājušajā gadā Saeima pieņēma Valsts aizsardzības koncepciju, kura apstiprina Latvijas apņemšanos līdz 2020.gadam palielināt aizsardzības izdevumus līdz diviem procentiem no iekšzemes kopprodukta. Tas ir skaidrs apliecinājums, ka rūpes par valsts aizsardzību un drošību Latvijai ir prioritāras. Taču atcerēsimies, ka nepietiek ar deklarācijām, ir svarīgi šo apņemšanos pildīt.

Pavasari Čikāgā noritēja NATO galotņu tikšanās, kurā Latvija kopā ar Igauniju un Lietuvu, panāca Baltijas valstu gaisa telpas patrulēšanas operācijas turpināšanu bez ierobežojuma laikā. Kopīgi ar sabiedrotajiem mēs iezīmējām arī tālāko ceļu progresa panākšanā Afganistānā pēc 2014.gada. Mūsu karavīri joprojām dien šajā valstī, un mēs visi vēlamies, lai situācija Afganistānā kļūtu stabila. Mūsu karavīri un civilie eksperti ar lielāko atbildības apziņu pilda pienākumus Afganistānā un citās konfliktu zonās, par ko vēlos izteikt viņiem visdziļāko pateicību.

2012.gads arvien skaidrāk iezīmēja Latvijas un vienlaikus Rīgas vietu pasaules kartē, kā svarīgai transporta artērijai starp Baltijas jūru, Afganistānu un Centrālo Āziju. To izdevās panākt ar tā saucamā Ziemeļu apgādes tīkla palīdzību. Kopš tā darbības uzsākšanas Latvijā jau pārkrauti ap sešdesmit tūkstošiem konteineru, ienesot valsts budžetā ap 30 miljoniem eiro. Šogad Latvijas teritorijā un mūsu reģionā notiks arī lielākās NATO mācības kopš mūsu dalības Ziemeļatlantijas aliansē – *Steadfast Jazz*. Tas pierāda, ka mūsu karavīri diendienā uzlabo savas spējas sadarbībā ar sabiedrotajiem, tādējādi vairojot Latvijas un transatlantiskās telpas drošību.

ASV iesaistes un klātbūtnes Eiropā stiprināšana arī turpmāk būs Latvijai būtiska. Ciešu sadarbību un viedokļu koordināciju starptautiskās politikas jautājumos nodrošināja valsts sekretāres Hilarijas Klintones vizīte. Mūsu mērķis kā šogad, tā arī nākamgad būs attiecību kāpināšana ekonomikas un izglītības jomās, lai papildinātu esošo ciešo sadarbību politikā un drošībā.

Latvijas attiecības ar Krieviju 2012.gadā raksturoja pretrunīgas tendences. No vienas puses turpināja pieaugt ekonomiskās sadarbības rādītāji, interese par investīciju iespējām Latvijā, kā arī tūristu skaits. Spēkā stājās Latvijas un Krievijas Dubultnodokļu konvencija, kas ir būtisks atbalsts Latvijas uzņēmējiem.

Vienlaikus gada garumā bija novērojama asa retorika pret Latviju starptautiskajās organizācijās, tai skaitā, izmantojot absurdas apsūdzības par it kā atdzimstošo nacismu Latvijā. Destruktīvus elementus dialogā ienesa Krievijas nostāja attiecībā uz valsts valodas referendumu un tā rezultātiem, kas izsauca pamatotu sašutumu Latvijas sabiedrībā. Ārlietu ministrija kategoriski iestājās un turpinās iestāties pret šādiem Krievijas mēģinājumiem diskreditēt Latviju, nākot klajā ar skaidriem un stingriem paziņojumiem un darbojoties starptautiskajās organizācijās.

Gribētos izteikt cerību, ka šis gads starpvalstu attiecībās būs vairāk vērsts uz konstruktīviem sadarbības elementiem, tādiem kā starpvaldību, robežu demarkācijas un vēsturnieku komisiju darba turpināšana, modernizācijas dialoga uzturēšana. Jaunas perspektīvas mūsu ekonomiskajai sadarbībai būtu jāpaver Krievijas dalībai Pasaules Tirdzniecības organizācijā.

Pagājušajā gadā tika istenota aktīva politika arī Austrumu Partnerības un Centrālās Āzijas valstu virzienā. Šis valstis redz Latviju kā piemēru savu valstu institūciju veidošanā, un mēs turpināsim sniegt tām savu atbalstu un pieredzi. Īpaši vēlos uzsvērt Centrālās Āzijas reģiona nozīmi, kas iegūst arvien lielāku lomu, pateicoties tās ekonomiskajam un enerģētiskajam potenciālam.

Latvija darīs visu, lai 2013.gadā Eiropas Savienība parakstītu Asociācijas Līgumus ar Gruziju, Moldovu un Ukrainu. Uzskatām, ka šo valstu tuvināšanās Eiropai veicinās Gruzijas, Moldovas un Ukrainas tālāku attīstību, kā arī pavērs papildus iespējas aktīvāku attiecību veidošanai ar šiem partneriem politikas un ekonomikas jomās.

Mūsu valsts turpinās veidot attiecības arī ar citiem nozīmīgiem ekonomiskiem un politiskiem partneriem. Šogad vēlamies atvērt vēstniecību Indijā. Rīgā vēstniecību ir atvērusi Dienvidkoreja. Strādāsim arī Ķīnas, Japānas un citu valstu, kā arī reģionu virzienā.

Godātie deputāti!

Arī 2013.gadā Latvijas ārpolitika būs vērsta uz mūsu valsts pamatinteresešu nodrošināšanu drošības un ekonomiskajā jomā. Es to redzu kā aktīvu dalību Eiropas Savienībā un NATO, ciešāku integrāciju finanšu, transporta un enerģētikas jomās. Darba kārtībā joprojām būs jautājums par Eiropas Savienības daudzgadu budžetu, pievienošanās eiro, kā arī prezidentūru Eiropas Savienības Padomē. Tāpat strādāsim pie tālākas Latvijas politiskās un ekonomiskās konkurētspējas stiprināšanas, apgūstot jaunus tirgus. Ceram uz uzaicinājumu pievienoties OECD šogad. 2013.gadā Latvija prezidē Baltijas Ministru padomē un Baltijas Asamblejā. Par prioritātēm šajās organizācijās esam izvirzījuši konkurētspējas un uzņēmējdarbības vides uzlabošanu reģionā, tai skaitā vienota digitālā tirgus un Baltijas Inovatīvo pētījumu infrastruktūras (jeb BIRTI) izveidošanu, sadarbības nostiprināšanu ar Ziemeļvalstīm, kā arī enerģētikas un transporta jautājumus. Turpināsim aizsākt darbu pie diasporas tematikas, kas ieņem arvien lielāku lomu ārlietu dienesta darbā. Viens no svarīgākajiem gada pasākumiem šajā jomā būs Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju forumu Rīgā. Tā mērķis būs platformas radīšana ideju apmaiņai par to, kā labāk un efektīvāk izmantot diasporas potenciālu Latvijas tautsaimniecības attīstībai.

Godātie deputāti!

2013.gadā sagaidāmi Latvijas valstij būtiskie lēmumi par mūsu gatavību pievienoties eiro. Kāpēc eiro ir svarīgs Latvijas un Eiropas nākotnes attīstībā? Mūsdienā globālie izaicinājumi liek meklēt Eiropas valstīm ciešākas integrācijas formas. Arvien pieaugoša konkurence pasaules tirgū novedusi pie Eiropas īpatsvara pasaules iekšzemes kopproduktā krituma. To apliecina indikatīvie rādītāji, uzrādot Eiropas īpatsvara pasaules iekšzemes kopproduktā kritumu. Ja 1990.gadā Eiropas Savienības kopprodukta sasniedza aptuveni divdesmit deviņus procentus no globālā kopprodukta, tad 2017.gadā tas varētu kristies līdz deviņiem procentiem. Lai mazinātu šo tendenci iespējamās negatīvās sekas, ir jānojauc pēdējās barjeras patiesi vienotas, solidāras nacionālu valstu veidotas Eiropas Savienības izveidē. Tikai kopīgiem spēkiem varam saglabāt labklājību un drošību, ko esam baudījuši līdz šim. Euro un tā sekmīga attīstība ir viens no priekšnosacījumiem Eiropas spējai saglabāt savu vietu globālajos procesos un joprojām būt par vienu no pasaules ekonomiskajām svirām.

Esmu pārliecināts, ka Latvijas interesēs ir pievienošanās vienotai Eiropas valūtai. Līdzšinējā Eiropas Savienības vēsture ir skaidri apliecinājusi, ka vienota un cieši integrēta Eiropa ir labākā garantija mazo un vidējā lieluma valstu attīstībai. Jo ciešāk ir integrēta Eiropa, jo stiprāka tā ir kopumā un katra dalībvalsts atsevišķi.

Trīs no jaunajām Eiropas Savienības dalībvalstīm – Igaunija, Slovākija un Slovēnija – jau ir ieviesušas vienoto Eiropas valūtu, un tās popularitāte, piemēram, Igaunijā, saglabājās nemainīgi augsta. Pievienošanās vienotai valūtai ne par mata tiesu nav ietekmējusi nacionālo identitāti nevienā no šīm valstīm. Būtu aplam arī domāt, ka pievienošanās process eiro ar Latvijas iestāšanos apstāsies. Mūsu kaimiņvalsts Lietuva ir oficiāli paziņojusi, ka tā sekos Igaunijas un Latvijas piemēram. Arī Polijā sākusies nopietna diskusija par pievienošanās eirozonai. Euro ir apzināta politiska izvēle Latvijas attīstības modelim un dalībai Eiropas sadarbības kodolā.

Latvijas viedoklim pasaulē būs ievērojami lielāka nozīme, atrodoties eirozonā, nevis perifērijā. Atsevišķas Rietumeiropas dalībvalstis, kuras izvēlējušas neievieš vienoto Eiropas valūtu, nevar būt piemērs Latvijai, ņemot vērā dažādas vēsturiskās tradīcijas, finanšu sektora īpatnības, kā arī ekonomisko potenciālu. Mēs neesam ne sala, ne arī valsts, kas spējusi nosargāt neitralitāti gadsimtu garumā. Mūsu nācijas veiksmīgas attīstības pamatā ir nevis pašizolācija, bet gan cieša savienība ar citām Eiropas valstīm.

Iespējams, ka aktuālāks jautājums, ko šodien varam uzdot, ir ne pati eiro ieviešanas lietderība, bet kāpēc tieši šobrīd ir laiks, lai Latvija pievienotos eiro?

Šeit iezīmējas vairāki argumenti. Pirmkārt, mēs šobrīd izpildām eiro ieviešanas kritērijus. Tas ir panākts smaga darba rezultātā. Mēs esam tur, kur esam, un katra diena ir ģeopolitiska izvēle. Arī eiro ir ģeopolitiska izvēle. Otrkārt, eiro pastardienas scenāriji nav piepildījušies. Euro valūta, kā liecina divu pagājušo gadu pieredze, ir saglabājusi savu stabilitāti. Euro ieviešana likvidēs devalvācijas risku, kas nozīmē, ka sabiedrībai vairs nebūs jāuztraucas par savu iekrājumu un ienākumu drošību. Treškārt, Eiropas Savienības dalībvalstis joprojām saglabā stingru politisko apņēmību saglabāt vienoto valūtu. Šādu vēlmi pauž ne tikai pati Eiropa, bet arī citas valstis, ASV, Ķīna un Krievija. Nevienas pasaules valsts vai reģiona interesēs nav eiro sabrukums. Jāņem vērā, ka aptuveni 25% no pasaules finanšu rezervēm tiek uzglabāti eiro valūtā. Ceturtkārt, Latvijas tautsaimniecība ir uzrādījusi attīstības dinamismu jau

vairāku ceturkšņu laikā, un valdība vēlas to saglabāt. Laika posmā, kad dažādas reģiona valstis cīnās par investīciju piesaisti, pievienošanās vienotai Eiropas valūtai sniegtu papildus apliecinājumu Latvijas veiksmīgai attīstībai, kā arī paaugstinātu Latvijas tēlu citās Eiropas Savienības dalībvalstīs un trešajās valstīs.. Svarīgi atzīmēt, ka pievienošanās eiro atbalsta arī Latvijas uzņēmēju organizācijas, piemēram, Darba devēju konfederācija, tirdzniecības un rūpniecības kamera, Zemnieku saeima un citas.

Vienlaikus mēs nedrīkstam atslābt strukturālo reformu īstenošanā ekonomikā un izglītībā. Mūsu konkurētspēja ir tieši atkarīga no fundamentālām pārmaiņām šajās nozarēs.

Godātie deputāti!

Otrs lielais jautājumu bloks, par kuru šodien runājam Saeimā pirmo reizi, ir Latvijas gatavošanās prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē 2015.gada pirmajā pusgadā.

Prezidentūra būs liels izaicinājums Latvijai un tās valsts pārvaldes profesionalitātei, ievērojot mūsu ierobežoto pieredzi šādu sarežģītu institūciju vadišanā. Tādēļ sevišķi aktuāla būs visu Latvijas institūciju – valdības, parlamenta, nevalstisko organizāciju iesaistīšanās un koordinācija. Nereti ir pierādījies, ka maza valsts, lietderīgi izmantojot resursus, spēj vadīt prezidentūru veiksmīgāk nekā lielās valstis. 2013.gadā ir jādefinē un jāizstrādā mūsu piedāvājums, kuru Latvija rosinās iekļaut Eiropas Savienības darba kārtībā 2015.gadā.

Pirmajās diskusijās, kuras tika īstenotas 2012.gadā, iezīmējās vairāki iespējamie prezidentūras prioritāšu bloki. Pirmkārt, plaši tika apskatīti jautājumi, kas saistīti ar vides, ekonomikas un cilvēka sabalansētu attīstību. Tā ir tēma, kas globālos apstākļos iegūst arvien lielāku aktualitāti. Ievērojot Latvijas tradicionālo pieredzi šajā jomā, Latvija varētu piedāvāt risinājumus Eiropas līmenī, kas būtu vērsti uz nepieciešamību ekonomisko attīstību saskaņot ar apkārtnējo vidi.

Otrkārt, Baltijas jūras reģionā atrodas astoņas Eiropas Savienības dalībvalstis, kas automātiski Baltijas jūras reģiona tematiku padara interesantu visām šīm Eiropas Savienības dalībvalstīm. Savas prezidentūras laikā Latvijai būs jāorganizē forums par Eiropas Savienības Stratēģiju Baltijas jūras reģionam. Šī ir iespēja aktualizēt mūsu reģiona problemātiku visas Eiropas Savienības līmenī.

Treškārt, ārpolitikas laukā Latvija vēlas koncentrēties uz tēmām, kurās spējam papildināt un būtiski attīstīt jau esošos Eiropas Savienības centienus. Mūsaprāt, šādi jautājumi ir Austrumu Partnerība, Centrālā Āzija, kā arī transatlantiskās attiecības. Austrumu Partnerības valstis ir bijušas tradicionāla Latvijas prioritāte. Tās ir svarīgi Latvijas partneri politikas un tautsaimniecības jomās. Latvija vēlas prezidentūras laikā paaugstināt Austrumu Partnerības valstu profilu Eiropas Savienības darba kārtībā, kā arī tuvināt šīs valstis Eiropas Savienībai, meklējot kopīgus sadarbības mehānismus un platformas tālākai sadarbībai. Austrumu Partnerības jautājuma tālākā aktualizēšanā aktīvi strādāsim arī ar līdzīgi domājošām reģiona valstīm – Lietuvu, Poliju un Igauniju.

2014.gadā Afganistānu pametīs lielākā daļa starptautiskās koalīcijas militāro spēku. Valsts tālākajai attīstībai ir nepieciešama ekonomikas attīstība un iespējami stabila apkārtnējo vide. Tāpēc būs svarīgi atbalstīt Afganistānas un reģiona valstu savstarpējo sadarbību, tajā skaitā tirdzniecības, tranzīta ceļu attīstības, dabas resursu izmantošanas jomās. Šeit liels potenciāls var būt tieši sadarbībā ar Centrālāzijas valstīm. Ievērojot Latvijas pieredzi Ziemeļu apgādes tīkla funkcionēšanā, attiecību vēsturi ar Centrālās Āzijas valstīm, tai skaitā, divas Latvijas vēstniecības reģionā, kā arī nodoto pieredzi, piemēram, ar Muitas institūta starpniecību, Latvija var sniegt pienesumu aktīvākas Eiropas Savienības politikas īstenošanai šajos reģionos.. Tas nozīmē arī tiešus ekonomiskos ieguvumus.

Transatlantiskās attiecības, plašākā kontekstā, iekļaujot ASV un Kanādu, arī tradicionāli ir Latvijas uzmanības lokā. Attīstoties koncepcijai par brīvās tirdzniecības zonas izveidi starp Eiropas Savienību un Kanādu, kā arī ASV, Latvija savas prezidentūras laikā vēlas veicināt tālāku sarunu attīstību ar šīm divām valstīm, ievērojot transatlantiskās brīvās tirdzniecības zonas milzīgo potenciālu Eiropas un Amerikas valstu tautsaimniecībām.

Ceturtkārt, Latvija nav vienīgā Eiropas Savienības dalībvalsts, kurai dažādu iemeslu dēļ ir izveidojušās diasporas gan Eiropas Savienības iekšienē, gan ārpus tās. To iespējams pienesums Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm nav dziļi pētīts un analizēts. Latvija kopā ar pārējām Eiropas Savienības dalībvalstīm meklēs institucionālus un praktiskus risinājumus šo diasporu aktīvākai izmantošanai Eiropas Savienības dalībvalstu interesēs.

Godātie deputāti!

Esmu priecīgs, ka 2012.gadā ārpolitikas jomā Latvijas valsts augstākās amatpersonas, valdība, kā arī Saeima darbojās kopīgi un koordinēti. Par to vēlos izteikt pateicību Latvijas Valsts prezidentam Andrim Bērziņam, Saeimas priekšsēdētājam Solvitai Āboltiņai, Ministru prezidentam Valdim Dombrovskim, Saeimas prezidijam, Saeimas Ārlietu un Eiropas lietu komisijām un to vadītājiem Ojāram Kalniņam un Zandai Kalniņai – Lukašēvicai, kā arī maniem kolēģiem Ministru kabinetā. Ceru, ka tikpat veiksmīga sadarbība turpināsies arī 2013.gadā.

Aizsākoties 2013.gadam, Latvijas ārpolitikā izvirzās jauni uzdevumi un izaicinājumi. Aicinu Jūs uz kopīgu darbu to pārvarēšanā un atrisināšanā.

Saeimai ir būtiska loma ārpolitikas darba kārtības definēšanā un īstenošanā. Jūs esat aktīvi šī procesa dalībnieki, strādājot gan Baltijas Asamblejas, gan citu starptautisko organizāciju ietvaros. Tāpat ceru, ka būtisku ieguldījumu valsts ārpolitikā turpinās sniegt arī parlamentārās sadarbības grupas, kuras veidoja un veidos svarīgu elementu divpusējo attiecību veidošanā ar citām valstīm.

Lai kādi būtu mūsu politiskie uzskati un domstarpības, lai kā mēs dažreiz strīdētos pašu mājās, atcerēsimies, ka visi kopā un katrs atsevišķi ārvalstīs mēs pārstāvam un cīnāmies par Latvijas interesēm. Lai mums veicas un paldies par uzmanību!

<https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/arlietu-ministra-edgara-rinkevica-uzruna-saeimas-arpolitikas-debates-2013-gada-24-janvari>